

ANALIZA REGLEMENTĂRILOR PRIVIND RESPECTAREA DREPTULUI LA PROTECȚIE SOCIALĂ ÎN CAZ DE PIERDERE A ÎNTREȚINĂTORULUI

Ina ODINOKAIA, dr., conf. univ.

Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți

Ludmila DUMBRĂVEANU, asist. univ.

Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți

Inhaltsangabe: *In der Republik Moldau, wie in den meisten post-sowjetischen Ländern, wurde der Übergang von dem Sozialversicherungssystem des Bng-Typs zu der Bismarck-Sozialversicherung von der Wirtschaftskrise, der Minderung des Pro-Kopf-Einkommens und der Beschäftigungsrate, des Wachstums der Armutquote stark beeinflusst. Phänomene, die einen massen- und dauerhaften Charakter erzielten. Diese Faktoren regten die nationale Legislative und Exekutive an, das sowjetische Sozialversicherungssystem in dem Zusammenhang eines akuten Haushaltsdrucks und Mangels an finanziellen Ressourcen zu reformieren.*

Der vorliegende Artikel enthält eine durchgeführte Studie mit dem Ziel, die Effektivität der Sozialversicherungsgarantien, bereitgestellt an Personen, die ihren Sozialversicherungsträger verloren haben, auszuwerten, als auch die positiven und negativen Aspekte bezüglich der Durchsetzung dieses Rechts zu identifizieren sowie maßgeschneiderte Vorschläge für die geltende Gesetzgebung zu umreißen.

Schlüsselwörter: *Sozialschutz, Sozialversicherung, Sozialrisiko, Verlust des Versicherungsträgers, Sozialleistung, Rentengeld, Sozialhilfe, Sozialentschädigung.*

Nevoia unei securități individuale și colective a existat dintotdeauna, iar obiectivul principal al sistemului de protecție socială statal constă în crearea condițiilor optime pentru asigura-

rea cadrului vital al oamenilor [11, p. 54], fapt confirmat de William Beveridge în celebrul discurs „Asigurările sociale și alte tipuri de servicii sociale” în anul 1942.

William Beveridge menționa că „protejarea cetățenilor împotriva riscurilor care se vor concretiza individual și care nu vor înceta niciodată să existe, oricât de bună ar fi situația socială în care trăiesc, constituie fundamentul mecanismului statal de protecție socială, care este interpus într-o situație potențială de risc existentă și o situație corigibilă, și, poate evitabilă, de dezastru, adunând resurse care să garanteze mecanismul.” [10, p. 12]

Legiuitorul național, în conformitate cu art.25 din *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (1948), art. 9 din *Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale* (1966), a consfințit dreptul fiecărei persoane la *asistență și protecție socială* prin art. 43, 44, 47 din *Constituția Republicii Moldova*, atribuindu-și astfel statutul de *stat social*. [1]

În vederea realizării acestui studiu ne-am propus să analizăm cum această prevedere constituțională este aplicată asupra unei categorii distincte de beneficiari ai prestațiilor de protecție socială – persoanele care și-au pierdut întreținătorul, prin prisma a trei criterii specifice riscurilor sociale: *individualitatea*, axat pe analiza situației fiecărui beneficiar; *personalitatea*, axat pe repercusiunile survenirii riscului social asupra persoanei; *natura economică*, axat pe efectele cu caracter economic asupra bunăstării persoanei.

Analiza doctrinei de specialitate și legislației naționale ne scoate în evidență faptul că sistemul de protecție socială este fundamentat pe trei principii: *echității sociale, carității și solidarității sociale*. Doctrinara rusă Filippova M. menționa că „despre nivelul de civilizație a unei comunități, poți judeca după atitudinea sa în privința copiilor și bătrânilor. Grijă față de bătrâni și incapabili educă generațiile tinere, determinându-le să creadă că numai o participare activă în îngrijirea celor inapți azi, le va garanta mâine un ajutor similar de la copiii lor.” [17, p. 24]

Posibilitatea de a beneficia de protecție socială apare în urma unui șir de evenimente, denumite *riscuri sociale*, [12, p. 19] un rol aparte în cadrul cărora le revine persoanelor care și-au pierdut întreținătorul sau ambii întreținători, cea mai mare parte din aceștia constituind copiii, statutul revenindu-i sarcina de a întreprinde toate măsurile de ordin legislativ, executiv, economic, pentru a le asigura dezvoltarea personalității.

În art. 25 „Drepturile copiilor aflați în situații excepționale”, alin. 2 din *Legea privind drepturile copilului* este specificat că „în caz de pierdere a părinților copilul beneficiază de protecție socială din partea statului, precum și de privilegiile prevăzute de legislație” [3].

Observăm că prin această prevedere legislativă pierderea întreținătorului este calificată drept situație excepțională, deci poate fi atribuită riscurilor sociale, iar statului îi revine sarcina să ia măsuri care ar proteja acești copii, care ar scoate în vileag nivelul de dezvoltare social-economică a statului, fiind un pilon în consolidarea statutului de „stat al bunăstării”.

În studiul de față ne vom axa pe garantarea dreptului la protecție socială a persoanelor care și-au pierdut întreținătorul, plasând accentul pe pensiile de urmaș, alocațiile sociale pentru pierderea întreținătorului și indemnizațiile de urmaș.

Pensia de urmaș, conform *Legii privind sistemul public de pensii, nr. 156 din 14.10.1998*, reprezintă suma bănească calculată și stabilită persoanelor inapte de muncă ca urmare a pierderii întreținătorului, achitată lunar din bugetul asigurărilor sociale.

Cuantumul mediu al pensiei de urmaș, după indexarea de la 01.07.2020, în conformitate cu datele statistice ale CNAS, este de 1433-49 lei, fiind achitată la 10601 de beneficiari.

În calitate de temeiuri ce invocă apariția dreptului la pensia de urmaș pot servi: decesul persoanei confirmat prin certificatul de deces; declararea dispariției fără veste; declararea morții persoanei prin hotărârea instanței de judecată.

Conform art.25 din *Legea privind sistemul public de pensii* [5], pot beneficia de pensie de urmaș următoarele persoane:

- a. *copii* până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani;

- b. *soțul supraviețuitor* dacă, la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vârsta standard de pensionare, pentru anul în curs, sau a fost încadrat în grad sever sau accentuat de dizabilitate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit;
- c. *soțul supraviețuitor* sau *tutorele (curatorul)* care are în îngrijire copii sub vârsta de 3 ani ai întreținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de aflare în concediu pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani;
- d. *copiii înfiați* beneficiază de pensie de urmaș și după înfierea lor, iar în caz de deces al înfiătorului, copiii înfiați pot opta pentru o singură pensie: sau pentru părintele decedat, sau pentru înfiătorul decedat.

Potrivit art.26, pensia de urmaș, în cazul în care *întreținătorul era beneficiar de pensie* pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate severă, se stabilește procentual din pensia pentru limită de vârstă sau din pensia de dizabilitate severă aflată în plată sau recalculată, după caz, iar în cazul în care *întreținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie*, se stabilește procentual din pensia potențială calculată pentru dizabilitate severă, dacă sunt îndeplinite condițiile cu privire la stagiul de cotizare al decedatului, în raport cu vârsta la data constatării dizabilității.

Pentru stabilirea pensiei de urmaș în caz de deces al întreținătorului din cauza unei afecțiuni generale, solicitanții trebuie să prezinte următoarele documente: certificatul de deces; certificatul ce confirmă stagiul de cotizare realizat până la ziua decesului în funcție de vârsta ce o avea. Dacă decesul a fost cauzat de un accident de muncă, se va mai prezenta și procesul-verbal despre accidentul de muncă [7].

Un alt act normativ în baza căruia se stabilește la ***pensie în cazul pierderii întreținătorului*** este *Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobâl*.

Membrii familiilor - beneficiarii pensiei de urmaș enumerați mai sus, au dreptul la *pensie în cazul pierderii întreținătorului* pentru întreținătorii care au decedat în urma schilodirii sau îmbolnăvirii provocate de avaria de la C.A.E. Cernobâl, indiferent de vechimea în muncă a întreținătorului în mărimea recuperării daunei reale, dar nu mai puțin de 65 lei pentru fiecare membru al familiei. [4]

În baza art. 30 din *Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne* [2], familiile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne se stabilesc ***pensii în cazul pierderii întreținătorului***, dacă acesta a decedat în timp ce îndeplinea serviciul sau cel mult peste trei luni de la data eliberării din serviciu, iar pentru familiile de pensionari din categoria acestor militari, dacă întreținătorul a decedat în perioada în care primea pensie sau cel târziu peste 5 ani de la încetarea plății pensiei.

În urma analizei prevederilor care specifică beneficiarii pensiei de urmaș în cazul pierderii întreținătorului, putem identifica că numărul beneficiarilor crește în cazul decesului militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare. Beneficiari ai pensiei în cazul pierderii întreținătorului, conform art. 31, pot fi:

- a. *copiii, frații, surorile și nepoții* care nu au atins vârsta de 18 ani sau care au depășit această vârstă, dacă au devenit invalizi înainte de a fi împlinit 18 ani, iar elevii din școlile profesional-tehnice și licee, colegii, studenții din instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la pensie până la absolvirea acestor instituții, dar cel mult până la atingerea vârstei de 23 de ani. Totodată, frații, surorile și nepoții se bucură de dreptul la pensie doar în cazul în care nu au părinți apti de muncă;
- b. *tatăl, mama și soția (soțul)* care au atins vârsta pensionării prevăzută de *Legea privind sistemul public de pensii* sau sunt invalizi, precum și mamele și soțiile în vârstă de 50 de ani ale militarilor și ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor aface-

rilor interne care au decedat în urma unei răniri, contuzii, schilodiri sau afecțiuni contractate în timpul participării la operațiuni de luptă pe timp de pace;

- c. *soția (soțul) sau unul dintre părinți, bunelul, bunica, fratele sau sora*, indiferent de vârstă sau de capacitatea de muncă, dacă ea (el) îngrijește copiii, frații, surorile sau nepoții întreținătorului decedat, atunci când aceștia nu au atins vârsta de 8 ani, indiferent dacă au fost sau nu întreținuți de cel decedat, și nu lucrează, iar soția (soțul) militarilor, persoanei din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și pensionarului din categoria lor, decedați în urma cauzelor indicate în art.21 lit. a) care îngrijesc copii ce nu au atins vârsta de 8 ani ai militarului, persoanei din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne (pensionarului) decedat – indiferent dacă lucrează sau nu;
- d. *bunelul și bunica* în cazul în care nu există persoane obligate, conform legii, să-i întrețină.

Copiii care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform art.24 din Legea privind sistemul public de pensii, în temeiul prevederilor *Legii privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni*, li se acordă **alocația pentru copii în cazul pierderii întreținătorului**, dacă persoana decedată nu îndeplinea condițiile pentru obținerea dreptului la pensie limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate.

Alocația pentru copii în cazul pierderii întreținătorului se stabilește și se plătește din ziua decesului întreținătorului, dacă cererea cu actele necesare a fost depusă în termen de 60 de zile de la ziua decesului.

Procedura de achitare a alocației este una deficitară, pentru copiii rămași fără părinți, care deseori, până a le fi stabilit reprezentanții legali, nu se încadrează în acest termen și prestația socială li se acordă din ziua depunerii actelor. În acest context, considerăm că ar fi necesară modificarea prevederii legale și includerea în textul legal al excepției pentru copii, în temeiul căreia ar putea fi acordată pensia de urmaș sau alocația pentru pierderea întreținătorului din ziua decesului acestuia, chiar dacă a fost trecut termenul de 90 de zile (pensii) și 60 de zile (alocații).

Alocația pentru copii în cazul pierderii întreținătorului se stabilește persoanelor în vârstă de până la 18 ani (elevilor și studenților instituțiilor de învățământ secundar și superior, cu excepția învățământului fără frecvență, - până la absolvirea instituției de învățământ respective, însă nu mai mult decât până la împlinirea vârstei de 23 de ani) în cazul în care aceștia nu se află la întreținerea deplină a statului.

Cuantumul alocației pentru copii în cazul pierderii întreținătorului constituie 40% din cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă, stabilit anual de către Guvern, pentru fiecare copil. Astfel, cuantumul alocației, după indexarea de la 01.07.2020, în conformitate cu datele statistice ale CNAS, este de 624-99 lei, fiind achitată la 6234 copii, dublându-se în cazul pierderii ambilor părinți.

Un nou tip de prestație socială, reglementat recent la nivel național, este **indemnizația stabilită în cazul decesului unuia dintre soți** stabilită în temeiul prevederilor *Legii cu privire la acordarea indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți, nr.156 din 05.12.2019 și Regulamentului cu privire la stabilirea și plata indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți, aprobat prin Hotărârile Guvernului Republicii Moldova nr.712 din 27.12.2019*. [6; 8]

Dreptul la indemnizație în cazul decesului unuia dintre soți se acordă soțului supraviețuitor cu domiciliul în Republica Moldova, în cazul decesului soțului care a beneficiat de pensie pentru limită de vârstă *mai puțin de 5 ani* după stabilirea dreptului la pensie conform Legii privind sistemul public de pensii.

Indemnizația în cazul decesului unuia dintre soți se acordă soțului supraviețuitor la înnirea următoarelor condiții:

1. la data decesului, soțul decedat beneficia de pensie pentru limită de vârstă mai puțin de 5 ani după stabilirea pensiei;
2. soțul supraviețuitor, indiferent de vârstă, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată;
3. indemnizația în cazul decesului unuia dintre soți a fost solicitată în termen de 3 ani de la data decesului;

4. indemnizația în cazul decesului unuia dintre soți se acordă indiferent dacă soțul supraviețuitor este sau nu beneficiar de pensii în sistemul public de pensii, cu condiția că pensia aflată în plată a soțului supraviețuitor sau venitul lunar asigurat realizat de către acesta în luna decesului soțului nu depășește de 1,5 ori minimul de existență pentru pensionari, conform datelor Biroului Național de Statistică disponibile la momentul solicitării indemnizației.

Cuantumul indemnizației se stabilește în mărimea pensiei pentru limită de vârstă, aflată în plată la data decesului beneficiarului de pensie, dar nu poate depăși suma a cinci salarii medii lunare prognozate pe economie pentru anul în care a avut loc decesul.

Plata indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți se efectuează lunar, pentru luna curentă, în baza deciziei privind stabilirea indemnizației aprobate de către casa teritorială de asigurări sociale. Soțului supraviețuitor care se află la întreținerea deplină a statului în cadrul unor servicii sociale indemnizația se plătește în mărime deplină. Soțului supraviețuitor condamnat și deținut în instituțiile penitenciare, indemnizația se transferă pe contul curent pentru mijloacele intrate temporar în posesia instituției penitenciare. La eliberarea beneficiarului din instituția penitenciară, administrația instituției achită acestuia suma integrală de pe cont.

În studiul realizat am prezentat doar unele categorii de prestații sociale achitate în caz de pierdere a întreținătorului, analizând condițiile, categoriile de beneficiari și actele normative care reglementează acest risc social. Cu toate acestea, am constatat că atât condițiile, cât și cuantumul acestor prestații nu reflectă exhaustiv cele trei principii de bază enunțate anterior: echitate socială, caritate și solidaritate socială.

În același context, menționăm interpretarea prevederilor constituționale realizată de către Curtea Constituțională prin Hotărârea 27/2011, care ne scoate în vileag faptul că una din funcțiile principale ale statului este menținerea echilibrului social între păturile sociale ale societății și acesta „nu își poate permite iresponsabilitatea de a deveni un debitor incapabil de a-și onora angajamentele”.

Cu toate acestea, percepem un decalaj considerabil între veniturile diferitor categorii de populație, precum și diferențieri considerabile privind cuantumul pensiilor chiar în cadrul sistemului de pensionare, precum și în rândul beneficiarilor, în funcție de actul normativ în baza căruia sunt stabilite.

Argumentul enunțat poate fi dedus din datele prezentate de către Casa Națională de Asigurări Sociale, conform cărora, la situația 01.07.2019, *cuantumul mediu al pensiei de urmaș* reprezintă 68,83% (1433,49 lei), iar a *alocației sociale pentru pierderea întreținătorului* – 30% (624,99 lei) din *minimul mediu de existență* – 2082,7 lei, prezentat de către Biroul Național de Statistică, pentru primul semestru al anului 2020.

În acest context constatăm că, deși au fost majorate pensiile de urmaș și alocațiile sociale pentru pierderea întreținătorului, totuși obiectivul enunțat de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale de a *spori nivelul de incluziune socială a categoriilor vulnerabile* nu a fost atins.

Se constată cu regret că legiuitorul moldovenesc până în prezent omite să elimine incongruențele legislative ale unui domeniu deosebit de important și să excludă inechitatea socială față de beneficiarii pensiilor de urmaș, astfel mărimea medie a pensiei de urmaș la sfârșitul anului 2019 din rândul militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne a constituit 2330,05 lei cu o creștere față de 1 ianuarie 2019 cu 102,53 lei, pentru o comparație mărimea medie a pensii pentru restul beneficiarilor de pensii pentru anul 2020 este de 1006 de lei față de 850 lei pentru anul 2019.

Analiza realizată ne-a determinat să susținem că pașii întreprinși de legislativul și executivul național, în scopul implementării unui sistem de protecție socială a persoanelor rămase fără întreținători, axat pe principiul echității și solidarității sociale, corespunzător necesităților minimului de existență, urmează de a fi atins.

În concluzie putem consemna că dreptul la protecție socială în caz de pierdere a întreținătorului, fiind un drept esențialmente social, se circumscrie *dreptului la asistență și protecție socială*, consacrat în art. 47 din Constituția Republicii Moldova, din care desprindem ideea că cetățenii au

dreptul la asigurare în caz de bătrânețe, iar „*statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.*”

Prin acest postulat constituțional, încă în anul 1994, a fost consfințit *caracterul social al statului*, reconfirmat și prin art.126 al.2 lit. g din Constituție, care rezidă în „instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială.” În urma analizei întreprinse, am constatat că protecția socială în caz de pierdere a întreținătorului prin prisma funcției economice constă în distribuirea fondurilor cu menire socială prin care s-ar asigura minimul de existență al fiecărui beneficiar, iar scopul primar al statului constă în garantarea existenței mijloacelor suficiente pentru finanțarea protecției sociale. Este logică presupunerea că odată cu mărirea cuantumului acestor fonduri se va mări și cuantumului plăților sociale. Din păcate, cuantumul plăților de protecție socială, la etapa actuală nu corespunde normelor internaționale, de exemplu Convenției O.I.M. 102/1952 cu privire la securitatea socială (standarde minime).

În acest context, statul prin elaborarea și implementarea strategiilor de dezvoltare a sistemului de protecție socială, implementează *funcția politică* conturând direcțiile de dezvoltare a politicii sociale prin care s-ar echivala statutul social al diferitor categorii de populație și ar crea condiții care ar asigura o viață decentă fiecărui om.

Aplicarea efectivă a funcției politice garantează stabilitatea și liniștea socială, stabilizează relațiile din domeniul social-economic. Tensiunile sociale existente în societatea moldovenească ne confirmă faptul că starea actuală a sistemului de protecție socială nu corespunde necesităților populației.

În lumina celor enunțate, considerăm că este necesar de a include expres în actele normative prin care sunt reglementate condițiile de acordare a prestațiilor sociale în caz de pierdere a întreținătorului a sintagmei „cuantumul pensiei de urmaș / alocației sociale pentru pierderea întreținătorului nu poate fi mai mică decât minimul de existență pentru anul în curs”.

În lumina celor enunțate susținem opinia autorului Todorov M. care specifică: „la indexarea tuturor prestațiilor sociale, inclusiv a celor în caz de pierdere a întreținătorului, este necesar de a lua în calcul inflația și de a se aplica majorarea, chiar și atunci când inflația a fost mai mică de 2%.” [13, p. 67]

Bibliografie:

a. Acte normative

1. *Constituția Republicii Moldova* [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: <http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>
2. *Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne* (nr.1544-XII din 23.06.1993) [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122917&lang=ro
3. *Legea privind drepturile copilului*, nr.338 din 15.12.1994 [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro
4. *Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobâl*, nr.909 din 30.01.1992. [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123535&lang=ro
5. *Legea privind sistemul public de asigurări sociale*, nr. 489 din 08.07.1999. [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121297&lang=ro
6. *Legea cu privire la acordarea indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți*, nr. 156 din 05.12.2019. [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120899&lang=ro
7. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind modul de cercetare a accidentelor de muncă*, nr.1361 din 22.12. 2005. [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114706&lang=ro

8. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la stabilirea și plata indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți*, nr.712 din 27.12.2019. [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119744&lang=ro
- b. Literatură de specialitate.**
9. BULGARU, M., SALI, N., GRIBINCEA, T. *Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova*. Chișinău: „Cu drag” S.R.L., 2008
10. GĂLCĂ, C. Conceptul de securitate socială. In: *Revista de dreptul muncii și securității sociale*. 2008, nr. 1, pp. 12-21
11. PLATON, M. *Infrastructura socială în perioada de tranziție*. Chișinău: AAP, 1995
12. ROMANDAȘ, N., PROCA, L. ODINOKAIA-NEGURĂ, I. *Dreptul protecției sociale*. Chișinău: Foxtrot, 2011
13. TODOROV, M. Problematika indexării despăgubirii lunare pentru pierderea întreținătorului. In: *Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul*. 2015, nr.1(1)
14. ȚICLEA, A., GEOGESCU, L. *Dreptul securității sociale: curs universitar*. București: Univers juridic, 2013
15. VIERIU, E., VIERIU, D. *Dreptul securității sociale*. Chișinău: S.N., 2014
16. ЗАХАРОВ, М.Л., ТУЧКОВА, Э. Г. *Право социального обеспечения России*. 3^е изд. Москва: Wolters Kluwer, 2004
17. ФИЛИППОВА, М. В. *Право социального обеспечения*. Москва:ЮРИСТЪ, 2016